

12. Stepovyk D.V. Oleksandr Tarasevych / Vydanyj dijah ukrain's'kogo obrazotvorchoho mystectva XVII st. / Dmytro Stepovyk. – Kyi'v: Mystectvo, 1975. – 136 s., il.

13. Ukrai'ns'kyj portret XVI-XVIII st.: Katalog-al'bom / Avt.-uklad.: G.Bjelikova, Chlenova. – K. : Artanija Nova, 2004. – 351 s., il.

14. Benezit E. Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays par un groupe d'écrivains spécialistes français et étrangers. Nouvelle édition entièrement refondue, revue et corrigée sous la direction des héritiers de E. Benezit / Emmanuel Benezit. – E. 4: Dughet-Gillet. – Paris: Librairie Grand, 1976. – 728 p.

15. Chwalewik E. Jan Filipowicz rytownik i drukarz (Z dziejów exlibrisu lwowskiego) / Edward Chwalewik // Studia nad książką poświęconie pamięci Kazimierza Pieckarskiego. – Wrocław, 1951. – S. 223-239.

16. Estreicher K. Bibliografia Polska / Karol Estreicher. – Kraków: czcinkami drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego, 1898. – T. XXII: M-My. – 673 s.

17. Dunikowska I. Filipowicz Jan Józef / Irena Dunikowska // Polskiej Słownik Bibliograficzny. – Kraków: nakładem Polskiej Akademii Umiejętności z zasiłku Prezydium Rady Ministrów i Wydziału Ministerstwa Oświaty, 1948. – T. 6. – 480 s.

18. Kraszewski J.I. Catalogue d'une Collection Iconographique Polonaise, composee des originaux, graveurs, xylographies, lithographies, illustrant l'histoire, la geographie, antiquites, costumes, moeurs, armes, meubles etc. de l'ancienne Pologne, de ses provinces et pays limitrophes / Józef Ignacy Kraszewski. – Drezn: Imprimerie de Hellmuth Henkler, 1865. – 292 p.

19. Łomnicka-Żakowska E. Grafika Polska XVIII wieku: rytownicy polski i w Polsce działający / Ewa Łomnicka-Żakowska. – Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2008. – 508 s.

20. [Nowakowski W.] O cudownych obrazach u Polsce przenaświetszej Matki Bożej. Wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne. Przez X. Wacława z Sulgestowa kapucyna / Wacław Nowakowski. – Kraków: Nakład Autora; Druk W. L. Anczyca i Spółki, 1902. – 846 s.

21. Pamiętnik wystawy starych rycin polskich ze zbioru Dominika Witke-Jeżewskiego / Przedmowa Józefa Weyssenhoffa. – Warszawa: Wykonano klisze i tłoczono w Zakł. graf. B. Wierzbickiego, 1914. – № 219-220. – 144 s., ii.

22. Rastawiecki E. Słownik Rytowników polskich tudzież osiadłych lub czasowo w niej pracujących / Edward Rastawiecki. – Poznań: z drukarni J.I. Kraszewskiego (Dr. W. Lebiński), 1886. – 316 s.

23. [Thieme U., Becker F.] Allgemeines Lexikon der bildenden Kiinstler von der Antike bis zur Gegenwart. Begrundet von Ulrich Thieme und Felix Becker. Unter Mitwirkung von etwa 400 Fachgelehrten des In- und Auslandes herausgegeben von Ulrich Thieme / Ulrich Thieme, Felix Becker. – B. 11: Erman-Fiorenzo. – Leipzig Verlag von E. A. Seemann, 1915. – 600 s.

24. Zawisza N. Filipowicz J.J. / Norbert Zawisza // Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze. Rzeźbiarze. Graficy. – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich: Wydawnictwo Polskiej Akademii nauk, 1975. – T. II: D-G. – 532 s.

25. Zielińska Z. Sapieha Ignacy h. Lis / Zofia Zielińska // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich: Wydawnictwo Polskiej Akademii nauk, 1993. – T. 34: Rząsniński Adolf- Sapieha Jan. – 629 s.

Merduch Ju. M., Junior Researcher of Lviv National Scientific Library of Ukraine Named By V. Stefanyk (Ukraine, Lviv), myrodux@gmail.com

Ukrainian engraver Ivan Fylypovych and his Volyn heritage

The article deals with graphic heritage of Lviv artist Ivan Fylypovych concerning Volyn land in the middle of the XVIII century. A small number of illustrations Volyn subjects primarily due to productive activities Pochaevskoi print house and its engravers. Volyn engravings of I.Fylypovych is a valuable source of additional information on various aspects of contemporary life in this region.

Keywords: engraver, Ivan Fylypovych, Volyn, portraits, icons, statue emblems.

Мердуч Ю. М., младший научный сотрудник, Львовская национальная научная библиотека Украины им. В. Стефаника (Украина, Львов), myrodux@gmail.com

Український гравець Іван Філіпович і його «волинське насліддя»

Обособленно с графического наследия львовского художника Ивана Филипповича произведения, относящиеся к прошлому волинской земли в середине XVIII в. Незначительное количество иллюстраций волинской тематики обусловлено, прежде всего, продуктивной деятельностью местной почевской типографии и ее граверов. Волинские гравюры И. Филипповича являются очень

ценным источником дополнительной информации о различных аспектах жизни этого края.

Ключевые слова: гравець, Іван Філіпович, Волинь, портрети, ікони, статуя, герби.

* * *

УДК 930.1 (477.41)

Кривошея І. І.

кандидат історичних наук,
завідувач кафедри загальної історії,
Уманський державний педагогічний університет
ім. Павла Тичини (Україна, Умань),
igorkryvosheia@gmail.com;

Ярцун Ю. О.

аспірант кафедри історії України,
Уманський державний педагогічний університет
ім. Павла Тичини (Україна, Умань),
uyulia_yartsun@mail.ru

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ШЛЯХТИ КІЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті простежується шлях входження історії повсякдення в коло наукових інтересів українських та зарубіжних дослідників, обґрунтовується актуальність вивчення історії повсякдення загалом та повсякденного життя шляхти на теренах Київської губернії зокрема. У зв'язку з цим проаналізовано найновіші наукові праці сучасних українських істориків, в яких зміщено інформацію про повсякденне життя шляхти Київської губернії від інкорпорації Правобережної України до складу Російської імперії у 1796 р. до закінчення польського Січневого повстання в 1863 р.

Ключові слова: повсякденність, історіографія, шляхта, інкорпорація, легітимізація, декласація.

Соціальна історія будь-якої країни є багатогранною. Антропологічно зорієнтована сучасна історіографія, яка ставить у центр історичного аналізу людину, її світобачення й поведінку, є одним з провідних напрямів сучасного історичного знання. Актуальність вивчення історії повсякденності в сучасній вітчизняній історіографії засвідчує потужно зростаюча тенденція людинознавчих студій. Ознакою нашого часу є те, що проблема «людини в історії» все чіткіше окреслюється в теоретичному та історіографічному аспектах. Хоча до недавнього часу історія повсякдення не була оформлена у самостійний напрям наукових пошуків, її проблематика і раніше знаходилась у полі зору істориків.

Історія повсякденності знайшла своїх прихильників серед академічної, професорсько-викладацької, учительської громадськості, а також серед краєзнавців і журналістів. Науковець О. Коляструку своїй статті «Історія повсякденності в Україні: проблема становлення і легітимізації» проаналізувала шлях розвитку історії повсякденності в сучасній українській історіографії. Авторка стверджує, що історія повсякденності дозволяє вдосконалити методологію історичного пізнання, а також більш глибоко проаналізувати історичний процес, показавши роль пересічної людини в історії [9]. У статті М. Зінчука «Історія повсякденності як новий напрямок гуманітарних досліджень» простежується еволюція поглядів на повсякденність в сучасній західній гуманітарній науковій традиції та історичній науці [6].

Про зростання наукового інтересу до історії шляхетського стану, зокрема Правобережжя, свідчить те, що останнім часом науковий світ поповнили багато праць з цього напрямку, з яких ми можемо почерпнути інформацію стосовно повсякдення шляхти. Серед українських дослідників привілейованого шляхетського стану найбільш помітне місце займають такі провідні

вчені як Є. Чернецький, С. Лисенко, І. Кривошея та Ю. Войтенко.

У праці С. Лисенка та Є. Чернецького на провідне місце виходить проблема специфіки нобілітаційних процесів та легітимації місцевої шляхти Правобережжя. Розкриваючи сутність інкорпораційної політики, яка мала на меті декласувати дрібну правобережну шляхту науковці в більшій чи меншій мірі торкаються проблеми впливу цих процесів на зміну повсякденних устоїв шляхти [11]. Окреме місце займає книга Є. Чернецького “Список шляхти Київської губернії кінця XVIII – першої чверті XIX ст.: Київський повіт”, в якій містяться відомості про майже 10000 шляхетських родин Київської губернії, а це дає нам змогу на конкретних прикладах показати процес поступової зміни традицій у приватному житті шляхти [16].

Монографія Кривошеї І.І. “Шляхта Уманщини в імперську добу”, яка не так давно побачила науковий світ. Варто зазначити, що на даному етапі вона є вагомим дослідженням, що детально висвітлює історію шляхетського стану в зазначених географічних і хронологічних межах та містить персональну інформацію про шляхтичів Уманщини. В монографії автор основну увагу приділяє процесу інкорпорації та легітимації шляхти до стану російського дворянства, її участі у польському національному повстанні 1830-1831 років [7].

У статті Кривошеї І. та Ір. “До питання про інкорпорацію та юридичну легітимацію шляхти Правобережної України в Російській імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)” детально розглядають процес інкорпорації правобережних губерній до складу Російської імперії, а у зв’язку з цим торкаються питання впливу цих процесів на повсякденне шляхетське буття [8].

Становлення шляхти-дворянства, духовенства та інтелігенції з позиції суспільної еліти в інкорпорованій Російською імперією Правобережній Україні кінця XVIII – першої третини XIX ст. – це проблема, яку розкриває у своєму дисертаційному дослідженні Ю. Войтенко, відповідно інформація, яка в ньому міститься в якійсь мірі пояснює соціально-політичні чинники трансформації шляхетського стану, в тому числі і їх приватного щоденного життя [2].

Діяльність генерал-губернаторств в Україні та адміністративних установ Правобережжя, їх правові, ідейні, організаційні аспекти та їх вплив на соціальну структуру місцевого населення розглянула В. Шандра [18; 19; 20]. Одним із багаточисельних прикладів того, що праці В. Шандри можуть бути використані у вивченні задекларованої проблеми слугує той аспект, що дослідниця у одній зі своїх робіт, характеризуючи політику Д. Г. Бібікова, вказує на її вплив на такий важливий аспект повсякденності, як освіту: “Д. Г. Бібіков найменше переймався освітньо-педагогічними проблемами, його турбувало одне глобальне завдання – як із польських і сполонізованих дітей зробити відданих “царю і Отечеству” [19, с. 287].

Серед інших робіт сучасних українських дослідників шляхетського стану варто назвати студії Ю. Поліщука “Шляхта Правобережної України як об’єкт етносоціальної політики російського царизму (кінець XVIII – середина XIX століття)” [14], “Російська влада

та національні меншини Правобережної України в кінці XVIII – на початку XX століття: аналіз джерельної бази” [13] та “Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.)” [12]. Перша стаття, на наш погляд, є досить цінною, адже з огляду на те, що у ній автор аналізує етносоціальну політику російської адміністрації, ми маємо можливість конкретно простежити процес руйнації певного типу шляхетської цивілізації. Автор досить влучно змалював глобальні наслідки російської політики процитувавши слова польського письменника сучасника тих подій Е. Руліковського: “Тепер часи уже не ті. Та богатирська рука, яка раніше відважно тупила палаші на шиях гайдамаків, тепер повинна управляти плугом. Тепер ця шляхта зливається з оточуючим її холопством, приймає його звичаї, мову і недоліки, занурюючись в ледарство і п’янство... не відрізняється вона від нього ані одягом, ані розмовами...” [14, с. 40].

Інша стаття Ю. Поліщука є важливою з огляду на наявну у ній джерельну базу, тобто може слугувати для нас дороговказом у пошуку джерел для подальшої роботи.

Зі статті “Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.)” можна почерпнути інформацію про такий важливий аспект повсякдення польської шляхти як релігійне життя. Автор вказує на те, що поряд із спробами відлучити польську шляхту від управління краєм, обмежити її політичний та економічний вплив, російський царизм розпочав наступ на католицьку та греко-католицьку церкву [12].

Заслужовують на увагу праці Б. Гудя, а передусім “Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століття”, в якій автор прослідковує вплив проблем етносоціального характеру на загальний процес формування та розвитку українсько-польських відносин на теренах Правобережної України та Східної Галичини, а також показує історичний шлях формування відмінних історичних традицій обох націй та вплив на їх зміну політики Російської імперії [3]. Доповненням до цієї праці може слугувати стаття “Польсько-український етносоціальний антагонізм на Київщині, Волині і Поділлі XIX – початку XX століть у дзеркалі української історіографії”, у якій Б. Гудь аналізує праці українських дослідників, які безпосередньо стосуються висвітлення різних сторін шляхетського буття після входження земель Речі Посполитої до Російської імперії [4].

Стаття Ю. Земського “Особливості генези польського націоналізму в Правобережній Україні середини XIX ст.” висвітлює ті чинники повсякденного життя, які впливали на свідомість та ментальність поляків у зазначений період. Як відомо, ментальність та свідомість – це ті категорії, що формуються під впливом щоденних факторів, як вже неодноразово згадувалося, російський царизм ефективно цими категоріями маніпулював, впливаючи на них різними способами і засобами, маючи на меті уподібнити їх російським [5].

Для всебічного розуміння суті означеної проблеми ми не можемо оминати увагою працівниці дослідниці шляхти Н. Яковенко, які в хронологічному аспекті не

відповідають означеним рамкам, але ознайомлюють нас з особливостями формування своєрідної шляхетської культури, традиціями, які безпосередньо впливали на повсякденне життя представників шляхти, підводять до історичних передумов поділів Речі Посполитої і, як логічний наслідок, до зміни багатовікових надбань цієї держави і її мешканців [22; 23].

У вивченні окремих аспектів означеної проблеми може також допомогти дисертаційне дослідження О. Козія, в якому на прикладі дворянських інституцій Подільської губернії досліджено поступовий процес трансформації владних повноважень шляхетства у період з 1830 по 1863 роки [10]. Хоча дослідження прямо не стосується Київської губернії, але ми можемо приблизно уявити, який вплив мали два польські повстання на життя шляхти у регіоні.

Історик В. Бармакописав корпоративну організацію правобережного дворянства, простеживши формування владних інституцій Російської імперії на цій території та їх вплив на шляхетство, зокрема перехід зі шляхетського стану в стан дворянський [1].

Дослідник шляхетського життя в Україні В. Свербигуз також зробив вагомий внесок у вивчення історії української шляхти, видавши книгу “Старосвітське панство”, завдяки чому ми маємо змогу послуговуватися його доробком у вивченні окресленої проблеми [15].

Таким чином, давши загальну характеристику відомим в Україні працям сучасних українських істориків, які розкривають різні аспекти життя шляхти на теренах Правобережної України, можна зробити висновок, що охарактеризовані праці хоч конкретно і не торкаються висвітлення складових елементів шляхетського повсякдення, але в цілому дають нам багато цікавої і цінної інформації, яка може бути використана при розкритті проблеми повсякденного життя шляхти Київської губернії у 1796 – 1863 роках.

Список використаних джерел

1. Бармак М. В. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / М. В. Бармак. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2007. – 512 с.
2. Войтенко Ю. М. Еліта Правобережної України в Російському імперському суспільстві: політико-соціальні виміри (1793 – 1832 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. М. Войтенко. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 20 с.
3. Гудь Б. Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століття / Б. Гудь. – Львів, 2006. – 448 с.
4. Гудь Б. Польсько-український етносоціальний антагонізм на Київщині, Волині і Поділлі XIX – початку XX століть у дзеркалі української історіографії / Б. Гудь // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze*. 21-22. Spotkania polsko-ukrainskie. Pod redakcją Stefana Kozaka. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2006. – S. 39–53.
5. Земський Ю. Особливості генези польського націоналізму в Правобережній Україні середини XIX ст. / Ю. Земський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Zemskiy.pdf>
6. Зінчук М. Ю. Історія повсякденності як новий напрямок гуманітарних досліджень / М. Ю. Зінчук // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Вип. 18. Серія: Історія : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця, 2010. – С. 391–394.
7. Кривошея І. І. Шляхта Уманщини в імперську добу (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / І. І. Кривошея. – Умань : ВПЦ “Візаві” (Видавець “Сочинський”), 2014. – 254 с. : кольор. іл.
7. Кривошея І. І., Кривошея Ір. І. До питання про інкорпорацію та юридичну легітимізацію шляхти Правобережної України в

Російській імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / І. І. Кривошея, Ір. І. Кривошея // *Південний архів: Збірник наукових праць. Історичні науки*. – Випуск 16. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2004. – С. 82–91.

8. Коляструк О. А. Історія повсякденності в Україні: проблема становлення і легітимізації / О. Коляструк // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Вип. 18. Серія: Історія : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця, 2010. – С. 387–390.

10. Козій О. І. Становище польської шляхти на Поділлі в період між повстаннями 1830–31 і 1863 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. І. Козій. – Львів, 1997. – 20 с.

11. Лисенко С., Чернецький Є. Правобережна шляхта (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / С. Лисенко, Є. Чернецький. – Біла Церква : ТООС, 2002. – 349 с.

12. Поліщук Ю. Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.) / Ю. Поліщук // *UcrainicaPolonica*. – Т. 3. – Київ – Житомир, 2009. – С. 12–19.

13. Поліщук Ю. Російська влада та національні меншини Правобережної України в кінці XVIII – на початку XX століття: аналіз джерельної бази / Ю. Поліщук [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://shron.chtyvo.org.ua/Polischuk_Yurii/Rosiiska_vlada_ta_natsionalni_menshyny_Pravoberezhnoi_Ukrainy_v_kintsi_KhVIII_na_pochatku_KhKh_stolitit.pdf

14. Поліщук Ю. Шляхта Правобережної України як об’єкт етносоціальної політики російського царизму (кінець XVIII – середина XIX століття) / Ю. Поліщук // *Наукові записки / Збірник*. – К. : Інститут політичних і етносоціальних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2006. – Вип. 29. – С. 30–43.

15. Свербигуз В. Старосвітське панство / В. Свербигуз. – Варшава, 1999. – 249 с.

16. Список шляхти Київської губернії кінця XVIII – першої чверті XIX ст.: Київський повіт / Укладач Є. Чернецький. – Біла Церква: Вид. О. Пшонківський, 2013. – 244 с.

17. Чернецький Є. Правобережна шляхта за російського панування (кінець XVIII – початок XX ст.). Джерела, структура стану, роди / Є. Чернецький. – Біла Церква : Вид. О. В. Пшонківський, 2007. – 176 с.

18. Шандра В. Адміністративні установи Правобережної України кінця XVIII – початку XX ст. в російському законодавстві: джерелознавчий аналітичний огляд / В. Шандра. – К., 1998. – 75 с.

19. Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX ст. / В. Шандра. – К., 2005. – 427 с.

20. Шандра В. Київське генерал-губернаторство. 1832 – 1914: історія створення та діяльності, архівний комплекс і його інформативний потенціал / Шандра. – К., 1999. – 143 с.

21. Щербак Н. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) / Н. Щербак. – К., 2005. – 616 с.

22. Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна) / Н. М. Яковенко. – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с. : іл.

23. Яковенко Н. М. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. М. Яковенко. – К. : Критика, 2005. – 584 с.

References

1. Barmak M. V. Formuvannya vladnykh instytutsiy Rosijskoyi imperiyi na Pravoberezhnij Ukrainy (kinec XVIII – persha polovyna XIX st.). – Ternopil : Vydavnytstvo Aston, 2007. – 512 s.
2. Vojtenko Yu. M. Elita Pravoberezhnoyi Ukrayiny v Rosijskomu imperskomu suspiilstvi: polityko-socialni vymiry (1793 – 1832 rr.): Avtoref. Dysert. kand. ist. nauk : 07.00.01. – Pereyaslav-Xmelnyczkij, 2008. – 20 s.
3. Gud Bogdan. Zagybel Arkadiyi. Etnosocialni aspekty ukrayinsko-polskykh konfliktiv XIX – pershoi polovyny XX stolittya. – Lviv, 2006. – 448 s.
4. Gud B. Polsko-ukrayinskyj etnosocialnyj antagonizm na Kyivshhyni, Volyni i Podilli XIX – pochatku XX stolit u dzerkali ukrayinskoyi istoriografii // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze*. 21-22. Spotkania polsko-ukrainskie. Pod redakcją Stefana Kozaka. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2006. – S. 39–53.
5. Zemskiy Yu. Osoblyvosti genezy polskogo nacionalizmu v Pravoberezhnij Ukraini seredyny XIX st.” [Elektronnyj resurs] // *Rezhym dostupu* : <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Zemskiy.pdf>

9. Zinchuk M.Yu. Istoriya povsyakdenosti yak noviy napryamok humanitarnykh doslidzhen // Naukovy zapysky Vinnytskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Mykhajla Kocubynskogo. Vyp. 18. Seriya: Istoriya: Zbirnyk naukovykh prac / Za zag. Red. Prof. P. S. Grygorchuka. – Vinnytsya, 2010. – S. 391–394.

6. Kryvosheya I.I. Shlyaxta Umanshyniv impersku dobu (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.) / I.I. Kryvosheya. – Uman : VPCz “Vizavi” (Vydavetz “Sochinskyj”), 2014. – 254 s.: kolor. il.

7. Kryvosheya I.I., Kryvosheya I.I. Do pytannya pro inkorporaciyu ta yurydychnu legitymacyu shlyaxty Pravoberezhnoyi Ukrayiny v Rosijskij imperiyi (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.) // Pivdennyj arxiv: Zbirnyk naukovykh prac. Istorychni nauky. – Vypusk 16. – Xerson : Vydavnytstvo XDU, 2004. – S. 82–91.

8. Kolyastruk O. A. Istoriya povsyakdenosti v Ukrayini: problema stanovlennya i legitymizaciyi // Naukovy zapysky Vinnytskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Mykhajla Kocubynskogo. Vyp. 18. Seriya: Istoriya: Zbirnyk naukovykh prac / Za zag. Red. Prof. P.S. Grygorchuka. – Vinnytsya, 2010. – S. 387–390.

10. Kozij O.I. Stanovyshhe polskoyi shlyaxty na Podilli v period mizh povstannamy 1830–31 i 1863 rr.: Avtoref. Dysert. ... kand. ist. nauk : 07.00.01. – Lviv, 1997. – 20 s.

11. Lysenko S., Cherneczkij Ye. Pravoberezhna shlyaxta (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.). – Bila Cerkva : TOSK, 2002. – 349 s.

12. Polishhuk Yu. Pryyednannya Pravoberezhnoyi Ukrayiny do Rosijskoyi imperiyi ta dolya polskogo naselennya (kinecz XVIII – pochatok XIX st.) // Ucrainica Polonica. – T. 3. – Kyiv – Zhytomyr, 2009. – S. 12–19.

13. Polishhuk Yu. Rosijska vlada ta nacionalni menshyny Pravoberezhnoyi Ukrayiny v kinci XVIII – na pochatu XX stolittya: analiz dzhernelnoyi bazy [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu : <http://shron.chtyvo.org.ua/> Polischuk Yuri/Rosiiska vlada ta natsionalni menshyny Pravoberezhnoi Ukrainy v kintsy KhVIII na pochatu KhKh stolittia.pdf

14. Polishhuk Yu. Shlyaxta Pravoberezhnoyi Ukrayiny yak obyekt etnosocialnoyi polityky rosijskogo czaryzmu (kinecz XVIII – seredyna XIX stolittya) // Naukovy zapysky / Zbirnyk. – K. : Instytutu politychnykh i etnosocialnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2006. – Vyp. 29. – S. 30–43.

15. Sverbyguz V. Starosvitske panstvo. – Varshava, 1999. – 249 s.

16. Spysok shlyaxty Kyivskoyi guberniyi kincy XVIII – pershoi chvrti XIX st.: Kyivskij povit / Ukladach Ye. Cherneczkij. – Bila Cerkva: Vyd. O. P. Shonkivskij, 2013. – 244 s.

17. Cherneczkij Yevgen. Pravoberezhna shlyaxta za rosijskogo panuvannya (kinecz XVIII – pochatok XX st.). Dzhherela, struktura stanu, rody. – Bila Cerkva : Vyd. O.V. Pshonkivskij, 2007. – 176 s.

18. Shandra V. Administratyvni ustanovy Pravoberezhnoyi Ukrayiny kincy XVIII – pochatu XX st. v rosijskomu zakonodavstvi: dzhhereloznavchij analitychnyj ogyad. – K., 1998. – 75 s.

19. Shandra V. General-gubernatorstva v Ukrayini: XIX – pochatok XX st. – K., 2005. – 427 s.

20. Shandra V. Kyivske general-gubernatorstvo. 1832 – 1914: istoriya stvorennya ta diyalnosti, arxivnyj kompleks i jogo informatyvnyj potencial. – K., 1999. – 143 s.

21. Shherbak N. Nacionalne pytannya v polityci czaryzmu u Pravoberezhnij Ukrayini (kinecz XVIII – pochatok XX st.). – K., 2005. – 616 s.

22. Yakovenko N.M. Ukrayinska shlyaxta z kincy XIV do seredyny XVII st.: (Volyn i Centralna Ukrayina). – K. : Nauk. dumka, 1993. – 416 s.: il.

24. Yakovenko N.M. Narysy istoriyi serednovichnoyi ta rannomodernoyi Ukrayiny. – K. : Krytyka, 2005. – 584 s.

Kryvosheya I. I., candidate of historical sciences, manager of department of general history, Uman state pedagogical university, the name of Pavlo Tichini (Ukraine, Uman), igorkryvosheia@gmail.com;

Yartsun Y. O., graduate student of department of history of Ukraine, Uman state pedagogical university the name of Pavlo Tichini (Ukraine, Uman), uylia_yartsun@mail.ru

The daily life of Kiev province gentry in modern Ukrainian historiography

The article traces everyday life's entering the range of scientific interests of Ukrainian and foreign researchers, justifies the relevance the history of everyday life in general and the everyday life of the nobility in the territory of Kiev province in particular. In this regard, analysis of the latest scientific works of modern Ukrainian

historians, which contain information about the daily lives of the nobility Kiev province from incorporation of Right-Bank Ukraine into the Russian Empire in 1796 to the end of the Polish January Uprising in 1863.

Keywords: everyday life, historiography, nobles, incorporation, legitimation, deklassation.

Кривошея И. И., кандидат исторических наук, заведующий кафедрой общей истории, Уманский государственный педагогический университет, им. Павла Тичини (Украина, Умань), igorkryvosheia@gmail.com;

Яриун Ю. А., аспирант кафедры истории Украины, Уманский государственный педагогический университет им. Павла Тичини (Украина, Умань), uylia_yartsun@mail.ru

Повседневная жизнь шляхты Киевской губернии в современной украинской историографии

В статье прослеживается путь вхождения истории повседневности в круг научных интересов украинских и зарубежных исследователей, обосновывается актуальность изучения истории повседневности в целом и повседневной жизни шляхты на территории Киевской губернии в частности. В связи с этим проанализированы новейшие научные труды современных украинских историков, в которых размещена информация о повседневной жизни шляхты Киевской губернии от инкорпорации Правобережной Украины в состав Российской империи в 1796 до окончания польского Январского восстания в 1863 г.

Ключевые слова: повседневность, историография, шляхта, инкорпорация, легитимация, деклассация.

* * *

УДК 94(470+571)“1900/1906”

Священко З. В.

доктор історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та правознавства, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини (Україна, Умань), zinaidasvyachenko09@rambler.ru

**АГРАРНЕ ПИТАННЯ
В ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ С. Ю. ВІТТЕ:
СУЧАСНА РОСІЙСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ**

Проаналізовані погляди сучасних російських істориків на аграрну політику С. Вітте. Зроблено висновок про те, що у межах сучасної російської аграрної історіографії рельєфно виокремився такий напрям, як віттелогія, про що свідчить значна кількість наукової продукції, об'єктом висвітлення у якій є постать, погляди та діяльність С. Вітте.

Зазначено, що водночас науковцями не ставилося за мету дослідити аграрну політику С. Вітте як цілісний процес осмислення ним сутності аграрного питання та шляхів його вирішення, напрацювання основних положень проурядової аграрної політики, яку було реалізовано за прем'єрства П. Столипіна. Окремі погляди С. Вітте на сутність і шляхи вирішення аграрного питання у Російській імперії на початку XX ст. заслуговують на переосмислення, додаткове вивчення, оскільки і до цих пір мають місце неточності та упущення в їх інтерпретації.

Ключові слова: С. Вітте, віттелогія, аграрна політика, історіографія, сучасні російські історики.

Потреба у науково-історичному підґрунті запланованих керівництвом Російської Федерації у 1990-х роках аграрних реформ, нові можливості у розвитку російської історичної науки активізували вивчення російськими фахівцями історії Росії початку XX ст. Насамперед їхню увагу привертала подія, постаті, безпосередньо причетні до державного керівництва, проведення реформ. У такий спосіб на авансцену історії були повернуті імена С. Вітте, П. Столипіна, В. Коковцова та багатьох інших непересічних державних діячів останніх десятиліть існування імперії Романових. Зміна методологічної парадигми, формування державницької ідеології зумовили переосмислення історії Росії загалом та початку XX ст. зокрема.

Мета даної роботи полягає в систематизованому аналізі аграрної політики С. Вітте в баченнях сучасних російських науковців. Основним джерелом даного до-